

Ett kritiskt inlägg i Europadebatten

Didier Bigo, Thomas Diez,
Evangelos Fanoulis, Ben
Rosamond, Yannis A.
Stivachtis: *The Routledge
Handbook of Critical European
Studies*. London: Routledge,
2020, 564 s.
ISBN 9781138589919

Inom integrationsforskningen har kunskapsproduktion som utgår från liberala teorier och den politiska realismen ofta haft företräde, vilket inneburit att man bortsett från de mer djupgående orsakerna till kristendenser inom EU (Ryner, 2012). Finanskrisen och den därefter följande eurokrisen samt brexit har dock gjort det omöjligt att skyla över de interna motsättningar som bubblat upp till ytan på grund av gjutfel i själva konstruktionen. I stället har kritisk forskning som utgår ifrån att fördraget om Europeiska unionen (1992) befäste EU som ett nyliberalt, krigsbenäget politiskt projekt fått mera genomslag. Detta är ingången till den omfattande antologin *The Routledge Handbook of Critical European Studies* (2020), redigerad av Didier Bigo, Thomas Diez, Evangelos Fanoulis, Ben Rosamond och Yannis A. Stivachtis, som erbjuder samhällsvetenskapliga kritiska inlägg till EU.

Antologin är indelad i fyra större helheter med ett stort antal underkapitel och presenterar kritiska analyser av europeisk integration (I), europeisk politisk ekonomi (II), EU:s interna säkerhet (III) samt EU:s externa relationer och utrikespolitik (IV). I bokens trettiosex kapitel behandlas mängder av intressanta och aktuella frågor: migration, genus, global rättvisa, postkolonialism och mycket därtill.

Det övergripande temat är, som Yannis A. Stivachtis redogör för i introduktionskapitlet, att Europastudier "omfamnar EU-projektet och dess framgångar", men att det finns ett behov av "kritiska korrigeringar av EU:s politiska idéer och ideal" (s.1). Det är givetvis med rätta som integrationsprojektet hyllas för sin roll i att minska de nationalistiska spänningar som ofta kokat över i Europa. Samtidigt behövs kritisk samhällsforskning av EU:s nyliberala hegemoni, i synnerhet kritik som synliggör de maktstrukturer som finns inbyggda i projektet, undångömda bakom teknokratisk, till synes "icke-politiska" institutioner som Europeiska Centralbanken (ECB). Strikta inflationskontroller, bestämmelser om nivåer av budgetunderskott och privatiseringsideal är inte neutrala, objektiva fakta. De vittnar i stället om hur maktstrukturer

cementerats i det överstatliga beslutsfattandet för att sedan berättigas ideologiskt. Finanskrisen som föddes i bolånekrisen i USA år 2007, och den efterföljande eurokrisen satte punkt för den okritiska euro-optimismen som länge ignorerat den låga tillväxten och konsekvenserna av den instabila globala finanskapitalistiska modellen som också EU integrerats i genom sina transatlantiska relationer.

Av bokens tematiska helheter är den som behandlar politisk ekonomi den starkaste. De andra helheterna saknar, trots att de i sig är intressanta, en lika övergripande, teoretiskt förankrade röd tråd som genomströmmar kapitlen om politisk ekonomi. Genom att granska EU med avstamp i den politiska ekonomi finner skribenterna förklaringsmodeller till brännheta politiska frågor som kom till ytan efter den stora ekonomiska krisen. Då blev nämligen frågan om hur långt solidariteten mellan medlemsländerna på riktigt skulle sträcka sig tydlig. I en av bokens bästa artiklar, förklarar Joachim Bäcker, Rudy Weissenbacher och Johannes Jäger, med hjälp av reglerings- och dependency-teori, hur euro-området ekonomi har formats historiskt utgående från centrum och periferi-dimensionen. Centrum, med Tyskland i spetsen,

formas av ackumulering av varor och kapital, medan de perifera ekonomierna karakteriseras av de är kapitalfattiga i förhållande till centrum. De perifera ekonomierna är också särskilt sårbara för kapitalflykt, och konsumtion finansieras ofta med privat- eller offentlig skuld. Centrum-periferi avspeglar således en strukturell maktobalans inom EU. Samtidigt lever centrum och periferi i ett symbiotisk förhållande, till exempel genom att de perifera ekonomiernas trångmål – speciellt Greklands – kan bli riskfaktorer för centrum, eftersom värdekedjorna och finanssystemen är i stor utsträckning integrerade. För att förhindra en katastrof, måste de perifera ekonomierna hållas flytande nästan till vilket pris som helst. Detta har fått nordeuropeiska väljare, vana vid moderata löneuppgörelser och budgetdisciplin, att ställa sig på bakhasorna.

Priset för räddningsoperationen efter eurokrisen var drastiska nedskärningar och hög arbetslöshet i periferin. Detta i sin tur väckte en stor folklig vrede i medlemsländerna som kom till uttryck i nationalistisk kritik av EU. Den diskussionen har återaktualiserats i och med att Tyskland och Frankrike körde igenom en modell av stora inkomstöverföringar i form av ett återhämtningspaket på 750

miljarder när coronapandemin slog till. I små, nordeuropeiska länder med en konkurrenskraftig exportdriven ekonomi kritiserades paketet för att öppna dörrarna för en mer eller mindre permanent mekanism för inkomstöverföringar till regeringar som ansågs vilja att andra medlemsländer betalar för deras budgetunderskott. Men om det inte gjorts skulle det ha funnits en allvarlig risk för att EU-splittras, eftersom Italien redan länge hyst tvivel om nyttan av euromedlemskapet. Nu är frågan om EU-kommissionen kommer att kräva strikt budgetdisciplin och faktiskt implementerar den efter att pandemin lättat. Då är vi antagligen tillbaka i ruta ett med en starkt växande opinion mot "EU" i periferin, medan det i norr kommer att vara många som säger "vad var det jag sade". Att lösa den knuten är en central fråga för integrationsprojektets framtid. Boken, som ger redskap att förstå dessa centrala, återkommande konflikter, utgör därmed ett välkommet bidrag till inte bara statsvetenskap, utan också ekonomi och sociologi.

Johan Ekman

Turvallisuuden hallinta elämänmahdollisuuksien muovaajana

Kari Bruun: Turvallisuus, turvallisuuspuhe ja hallinta. Sosiologinen tutkimus turvallisuudesta hallinnan työkaluna. Tampere: Tampereen yliopiston väitöskirjat 514, 2021, 139 s. ISSN 978-952-03-2196-3 (painettu), 978-952-03-2197-0 (verkkojulkaisu)

Vaikka elämä on tullut monella tapaa entistä turvallisemmaksi, turvallisuuspuheen runsaus on yksi vallitsevalle sosiaaliselle ja poliittiselle elämälle ominainen piirre. Esimerkiksi 2010-luvun talouskuritoimia perusteltiin ja kritisoitiin Suomessa turvallisuuden näkökulmasta. Talouskuria puolustaneet poliitikot esittivät talouskriisin ja kasvavan valtionvelan uhkana kansalliselle itsemääräämiskeudelle, ja tällä uhkakuvalla he oikeuttivat poikkeuksellisen kovat ja epäoikeudenmukaisiksi koetut talouskuritoimet. Kritisoijien mukaan talouskuritoimet sen sijaan uhkasivat yhteiskuntarauhaa ja kansallista yhtenäisyyttä sekä tämän myötä sisäistä turvallisuutta. Vuosina 2015 ja 2016 niin sanotusta Euroopan pakolaiskriisistä keskusteltiin potentiaalisten